

ANDREJ SLODIČKA

MRAVNÝ PORIADOK VLASTNÍCTVA

Druhý vatikánsky koncil v svojej pastorálnej konštitúcii o Cirkvi v súčasnom svete *Gaudium et spes*¹ zdôraznil, že tvorcom, stredobodom a cieľom hospodársko-spoločenského života je človek. Aj v hospodársko-spoločenskom živote je potrebné mať v úcte a napomáhať dôstojnosť a celkové povolanie ľudskej osoby, ako i dobro celej spoločnosti. Boh určil zem so všetkým, čo obsahuje, na užívanie všetkým ľuďom, takže všetci majú rovnakú účasť na stvorených dobrách, vedení spravodlivosťou, sprevádzanou láskou².

Koncil, podľa pápeža Benedikta XVI., prehľbil to, čo vždy patrilo k pravde viery, teda že Cirkev tým, že je v službe Bohu, je aj v službe svetu v kategóriách pravdy a lásky. Citujúc Pavla VI., poukázal na dve pravdy. Prvou je, že celá Cirkev, celé jej bytie a konanie, keď ohlasuje, slávi, koná v láske, je zamerané na integrálny rozvoj človeka. Druhou pravdou je to, že opravdivý rozvoj človeka sa týka celej jeho osoby vo všetkých jej rozmeroch³.

Dr hab. ANDREJ SLODIČKA, ThDr., PaedDr. – Katedra Filozofii i Religioznawstwa, Wydział Teologii Greckokatolickiej Preszowskiego Uniwersytetu w Preszowie, Słowacja; e-mail: andrejslg@unipo.sk

¹ Benedikt XVI (2005-) v svojej sociálnej encyklike *Caritas in veritate* poukázal na dôležitosť Druhého vatikánskeho koncilu pre celé nasledujúce sociálne magistérium pápežov. B e n e d i k t XVI, *Caritas in veritate*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2009, čl. 11.

² Druhý Vatikánsky Koncil, *Gaudium et spes*, in: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2008, čl. 63.69. Porov.: A. S l o d i č k a, *Theologia dogmatica catholica – Theologia creationis I*, Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka bohoslovecká fakulta 2004, s. 7-16.

³ B e n e d i k t XVI., *Caritas in veritate*, čl. 11.

Patristická tradícia chápala vlastníctvo ako príkaz k spravovaniu vecí v službe Bohu a kresťanskej lásky⁴. Dnešná teológia sa snaží prekonať individualisticky podfarbený prístup minulých storočí a do náuky o vlastníctve zapája patristické prvky. Materiálny majetok podlieha univerzálnemu panovaniu Boha, ktorému patria všetky veci, a ktorý je spoločným Otcom všetkých ľudí. Vlastníctvo má inštrumentálny charakter a je podriadené rozvoju ľudskej osoby, potrebe spoločenstva a uskutočňovaniu Božieho plánu stvorenia⁵.

Pôvod súkromného vlastníctva Katolícka cirkev vidí v tom, že človekovi sa prácou a používaním svojej inteligencie darí ovládnuť zem a urobiť si z nej dôstojný príbytok⁶. Súkromné vlastníctvo je fundamentálnym prvkom skutocnej sociálnej a demokratickej ekonomickej politiky a je zábezpekou poctivého sociálneho spoločenského zriadenia, hoci kresťanská tradícia nikdy neuznávala právo na osobné vlastníctvo ako na niečo absolútne a nedotknuteľné. Sociálna náuka Cirkvi uznáva spoločenskú funkciu akejkoľvek formy súkromného vlastníctva v kontexte nevyhnutných požiadaviek spoločného dobra⁷.

Katechizmus Katolíckej cirkvi, ktorý skutočnosť vlastníctva analyzuje v siedmom prikázaní⁸, poukazuje, že Boh na začiatku zveril zem s jej zdrojmi spoločnému spravovaniu ľudstva, aby sa o ňu staralo, ovládalo ju svojou prácou a tešilo sa z jej plodov (Gn 1, 26-29). Stvorené dobrá sú určené celému ľudskému pokoleniu a dobrá tohto sveta kresťanský život zameriava na Boha a na bratskú lásku⁹. Je to práve siedme prikázanie, v ktorom Cirkev vidí aj odôvodnenie svojho sociálneho učenia, ktoré zahŕňa správne konanie v ekonomickej činnosti a v sociálnom i politickom živote¹⁰.

---

⁴ Na to poukázal Druhý vatikánsky koncil, keď deklaroval, že cirkevní otcovia a učitelia učili, že ľudia sú povinní pomáhať chudobným, a to nielen zo svojho prebytku. Druhý Vatikánsky Koncil, *Gaudium et spes*, čl. 69.

⁵ H.-K. P e s c h k e, *Křesťanská etika*, Praha: Vyšehrad 2004, s. 579.

⁶ M. H o s p o d á r, *Európska únia a Katolícka cirkev*, in: „Theologos” 2(2004) [Prešov], s. 147.

⁷ Pápežská Rada Pre Spravodlivosť a Pokoj, *Kompendium sociálnej náuky Cirkvi*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2008, čl. 176-178.

⁸ Siedme prikázanie sa vzťahuje tiež na všeobecné určenie a rozdelenie dohier a na súkromné vlastníctvo. Porov.: *Kompendium Katechizmu Katolíckej cirkvi*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2006, čl. 503.

⁹ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2007, čl. 2401-2402.

¹⁰ *Kompendium Katechizmu Katolíckej cirkvi*, čl. 503.

1. SÚKROMNÉ VLASTNÍCTVO V KONTEXTE BIBLICKÉHO POSOLSTVA

Vlastnícke právo je výlučné dispozičné právo na vec. Výnimka z toho práva je možná, pokiaľ to vyžaduje vyšší zákon, napr. požiadavky verejného blaha¹¹. Vlastnícke právo zahŕňa právo slobodne disponovať s vecou, nárok na ovocie vecí, právo zabrániť druhým, aby na vec pôsobili. Subjektom vlastníckeho práva môžu byť fyzické alebo právnické osoby¹².

Starý zákon považuje bohatstvo za Božie požehnanie, Nový zákon pripomína tiež nestálosť a nebezpečenstvo bohatstva. Starý zákon pokladá bohatstvo za prejav Božej priazne. Boh dáva bohatstvo tým, ktorých miluje: Abrahámovi (Gn 24), Izákovi (Gn 26), Šalamúnovi (1 Krl' 3) alebo Jóbovi po skúškach. Bohatstvo zaručuje nezávislosť a znamená plný št'astný život. Hoci sa považuje bohatstvo za dobro a požehnanie, nie je hodnotené ako najlepšie zo všetkých dobier. Viac ako bohatstvo sa cení pokoj duše, spravodlivosť, dobrá povest'. Múdrosť je potrebné si ctíť viac ako bohatstvo. Ani Starý zákon neprehliada, že bohatstvo má svoje nebezpečenstvo. V blahobyte je ťažko uchovať si vieru, lebo pohodlný život uzatvára srdce (Dt 31). Starý zákon považuje právo na vlastníctvo za samozrejmé¹³.

Vlastníctvo sa chráni mravným poriadkom, siedme prikázanie prikazuje: „Nepokradneš“ (Dt 5, 19; Ex 20, 15). Desiate prikázanie odsudzuje nezriadenú žiadosť po majetku blížneho (Dt 5, 21; Ex 20, 17). Nepoctivosť a podvod sú ohavnosťami pred Pánom. V Starom zákone sa súčasne pozerá na vlastníctvo v kontexte vedomia sociálnych záväzkov. Mojžišov zákon explicitne prikazuje, aby roľníci pri zbere úrody nechávali chudobným to, čo ostalo po zbere. Aj v Starom zákone sa zdôrazňovala povinnosť dávať almužny a prejavovať dobročinnosť¹⁴.

Z tohto môžeme vyvodiť, že bohatstvo je určité dobro, lebo aj najhmotnejšie bohatstvo zaručuje najmä drahocennú nezávislosť, chráni človeka, aby sa nemusel prosiť (Prís 18, 23), aby sa nestal otrokom svojho veriteľa

---

¹¹ Podobne konštatuje *Katechizmus*, že právo na súkromné vlastníctvo, ktoré niekto spravodlivo získal alebo dostal, neruší pôvodné darovanie zeme celému ľudstvu. Porov.: *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2403.

¹² P e s c h k e, *Křest'anská etika*, s. 579.

¹³ D. S l i v k a, *Diskusný príspevok*, in: *Prínos teologickej vedy k humanizácii Európskej spoločnosti*, Prešov: Pro communio 2005, s. 129.

¹⁴ P e s c h k e, *Křest'anská etika*, s. 580-581.

(Prís 22, 7), zaist'uje užitočné priateľ'stvá (Sir 13, 21-23). Jeho nadobudnutie predpokladá ľudské úslužné vlastnosti: bystrosť, usilovnosť, zmysel pre realitu, miernosť, odvážnosť¹⁵.

Bohatstvo môže byť dobrom, nikdy sa však nepredstavuje ako najvyššie dobro. Sú veci, ktoré si nemožno kúpiť: oslobodenie od smrti (Ž 49, 8), lásku (Pies 8, 7). Bohatstvo je príčinou zbytočných starostí: boháč sa vyčerpáva tým, že ho vyjedávajú príživníci (Kaz 5, 10). Múdrost' je prameňom bohatstva, a preto je múdrost' tou vzácnou perlou, ktorá si zasluhuje, aby jej clovek venoval všetko úsilie (Prís 2, 4; 3, 15; 8, 11). Bohatstvo je znakom Božej štedrosti. Blahobyť sa zdá byť korunou úspechu vynaloženého úsilia, naplnením a slávou (Jer 12, 13). Bohatstvo spolu s dlhým životom, zdravím, všeobecnou úctou tvorí súčasť pokoja a životnej spokojnosti. Prikázanie dávať almužnu sa zakladá na nasledovaní Božej štedrosti voči svojím verným. Bohatstvo je zle nadobudnuté, ak vylučuje množstvo ľudí z pozemských majetkov a rezervuje ich niekoľkým privilegovaným¹⁶.

Nový zákon pokladá vlastnícke právo za samozrejmu inštitúciu. Ježiš neprejavil úmysel zmeniť poriadok vlastníctva, veď aj on sám vyrástol v skromných pomeroch drobného remeselníka (Mk 6, 3; Lk 2, 24) a stretával sa s chudobnými i bohatými. Láska bol Ježišov náboženský postoj, ktorý z nej urobil najvyšší zákon, ktorý vylučuje ľahostajnosť k núdznym, vykorisťovanie zo strany bohatých a nenávisť zo strany chudobných. Ježiš poukazoval na chudobných v duchu (Mt 5, 3), čo malo byť ideálom pre jeho učeníkov. Chudoba je tu duchovný a náboženský postoj, je to vnútorné odpútanie od majetku, vedomie závislosti na Bohu a potreba spasenia. Zlé nie je vlastníctvo majetku ako také, ale bohatstvo, ktoré sa stalo modlou. Novozákonné listy kladú dôraz na duchovné bohatstvo, no uznávajú právo na vlastníctvo. Bohatstvo je neisté a má sa používať k dobrým skutkom. Nový zákon odsudzuje krádež (Mt 19, 18; Rim 13, 9). Zlodeji a lupiči sa spomínajú spolu s modloslužobníkmi, cudzoložníkmi a vrahmi¹⁷.

Boh nás naplňuje bohatstvami svojej milosti a dobrotivosti. Bohatstvá tohto sveta nemôžu utíšiť náš hlad, uhasiť smäd, ale predsa pochádzajú od tej istej Božej štedrosti. Pavol vyzýva kresťanov, aby štedro rozdávali hmotné

---

¹⁵ M. P e t r o, *Prednášky z morálnej teológie Dekalóg 1-3*, Prešov: Pro communio 2006, s. 78.

¹⁶ É. B e a u c a m p, J. G u i l l e t, *Bohatstvo*, in: *Slovník biblickej teológie*, ed. X. Léon-Dufour a kol., Zagreb: Kršćanska sadašnjost 1990, s. 96-97.

¹⁷ P e s c h k e, *Křesťanská etika*, s. 581-582.

bohatstvá, lebo boli naplnení duchovnými darmi (2 Kor 8, 7). Pavol im sľubuje, že Boh ich zahrnie všetkou svojou priazňou, nevyklučuje z toho hmotné bohatstvá. Evanjeliová chudoba oslobodzuje od akéhokol'vek komplexu a tajného pocitu rozhorčenosti. Kresťan vo svojej chudobe je bohatší ako svet. Pohoršenie nie je v tom, že existuje boháč a existuje chudobný Lazár; pohoršenie je v tom, že Lazár „túžil nasýtiť sa odrobinkami, čo padali z boháčovho stola“ (Lk 16, 21). Opravdivé bohatstvo nie je to, ktoré človek má, ale ktoré dáva a umožňuje aj samému boháčovi skúsiť, že „blaženejšie je dávať ako prijímať“ (Sk 20, 35)¹⁸.

2. SÚKROMNÉ VLASTNÍCTVO A VŠEOBECNÉ URČENIE DOBIER

Katechizmus Katolíckej cirkvi spomína, že zem je rozdelená medzi ľuďmi, aby sa zaistila bezpečnosť ich života, ktorý je ohrozený biedou a násilím, preto nadobúdanie vlastníctva pozemských dohier je oprávnené, aby sa zabezpečila sloboda a dôstojnosť osôb. Takýmto spôsobom sa každý môže postarať o svoje základné potreby a potreby tých, ktorých má na starosti. Aj skrze vlastníctvo sa môže prejavovať prirodzená solidarita¹⁹. Katechizmus prezentuje náuku Katolíckej cirkvi o vlastníctve, ktorú slávnostne deklaroval Druhý vatikánsky koncil v konštitúcii *Gaudium et spes*. Ten konštatoval, že majetok a iné formy súkromného vlastníctva hmotných dohier pomáhajú prejavovať sa osobnosti a dávajú človeku príležitosť plniť svoje poslanie v spoločnosti a hospodárstve. Všetkým je preto potrebné napomáhať prístup k určitému vlastníctvu hmotných dohier. Súkromné vlastníctvo alebo držba hmotných majetkov zabezpečuje každému priestor potrebný na osobnú a rodinnú nezávislosť a treba na ne hľadieť ako na rozšírenie ľudskej slobody. Tiež podnecujú zodpovedné plnenie práv a povinností, sú jednou podmienkou občianskych slobôd²⁰. Vlastnenie hmotných majetkov alebo nehmotných dohier zostávajú zdrojom istoty aj napriek sociálnym fondom, právam a službám, preto ich netreba podceňovať²¹.

¹⁸ Beaumont, Guillet, *Bohatstvo*, s. 98-101.

¹⁹ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2402.

²⁰ Tieto myšlienky cituje *Kompendium sociálnej náuky Cirkvi*, čl. 176.

²¹ Druhý Vatikánsky Koncil, *Gaudium et spes*, čl. 71.

Sociálne encykliky považujú právo na súkromné vlastníctvo za prirodzené právo a integrálnu súčasť sociálneho poriadku²². Napr. pápež Lev XIII. v svojej encyklike *Rerum novarum* (1891) poukazuje, že nespravodlivá zmena vlastníctva z osobného na kolektívne nerieši problém neporiadkov v spoločnosti, ale poškodzuje samotných robotníkov. Tiež porušuje práva zákonitých robotníkov, vnáša zmätok do kompetencií a úloh štátu a rozvracia celý spoločenský poriadok, ved' účel práce, najbližší cieľ, ktorý si remeselník kladie, je súkromné vlastníctvo, ktoré je prirodzeným právom²³.

Boh dal zem, aby slúžila a aby z nej malo úžitok celé ľudstvo, Boh učinil tento dar všetkým, no nie tak, že by všetci mali nad ňou spoločne a bez rozdielu panovať, to ponechal na schopnosť ľudí. Hoci zem je rozdelená medzi súkromníkov, ostáva stále v službe a na úžitok všetkým. Kto nemá vlastné dobrá, nahrádza ich svojou prácou. Podľa Leva XIII. práca je všeobecným prostriedkom na zabezpečovanie živobytia. Súkromné vlastníctvo je v úplnom súlade s prirodzenosťou človeka i spokojným spoločenským spolužitím²⁴.

Právo na vlastníctvo je prirodzené. Vlastníctvo je dôležitým nástrojom sebarealizácie a rozvoja osoby. Súkromné vlastníctvo dáva človekovi nezávislosť a chráni jeho slobodu. Inštitúcia súkromného vlastníctva podporuje rozdelenie moci v spoločnosti a zabraňuje jeho koncentrácii v rukách nemohúcich osôb. Súkromné vlastníctvo dovoľuje človekovi postarať sa o obživu a výchovu tých, ktorí boli zverení jeho starostlivosti. Súkromné vlastníctvo nie je hodnota sama o sebe, ani absolútna hodnota, slúži potrebám ľudskej osoby a spoločnosti²⁵.

Aj pápež Pius XI. v svojej encyklike *Quadragesimo anno* z roku 1931 poukázal na to, že jeho predchodca Lev XIII. bránil právo na vlastníctvo proti omylom socialistov svojej doby a dokazoval, že zavrnutie súkromného vlastníctva by robotníckej triede prinieslo nie úžitok, ale úplnú skazu. Dalej Pius XI. píše o dvojitoj charaktere vlastníctva: individuálny a spoločenský.

---

²² P e s c h k e, *Křest'anská etika*, s. 583.

²³ M. P e t r o, *Sociálna spravodlivosť v učení Katolíckej cirkvi a jej prínos pre ekonomický rozvoj spoločnosti*, in: „Roczniki Wydziału Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL” 2(2006), z. 2, s. 211.

²⁴ L e v X I I I ., *Rerum novarum*, in: *Sociálne encykliky*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 1997, čl. 3-4.

²⁵ P e s c h k e, *Křest'anská etika*, s. 584-586. Porov. M. S t o p i k o w s k a, *Rodzice a inni wychowawcy – prawa, obowiązki, współpraca*, in: *Wychowanie młodego pokolenia w warunkach emigracyjnych*, red. G. Koszałka, Szczecin: [s.n.] 2005, s. 68.

Súkromné vlastníctvo je spojené s prirodzenosťou človeka. Je to vôľa samotného Stvoriteľa, aby sa ľudia mohli postarať o seba a svoju rodinu, a aby mohli požívať dobrá, ktoré sú určené pre celú ľudskú rodinu²⁶. Podobne blahoslavený pápež Ján XXIII. v encyklike *Mater et Magistra* z roku 1961 obhajoval právo na súkromné vlastníctvo. Zásadný princíp Ján XXIII. vyjadril konštatovaním, že na úrovni stvorenia sú všetky dobrá zeme zamerané na dôstojné živobytie ľudí, ako spomenul už Lev XIII. Podľa pápeža v evanjeliu je právo na vlastníctvo uznávané ako oprávnené, no božský Spasiteľ adresuje bohatým naliehavú výzvu, aby svoje hmotné dobrá rozdelili chudobným, a tak ich premenili na duchovné dobrá: dobrá, ktoré zlodej neukradne a mol' ani hrdza nezničí a ktoré sa nájdu zhromaždené vo vecných sýpkach nebeského Otca²⁷.

Katechizmus spomína pri súkromnom vlastníctve všeobecné určenie dobier, ktoré zostáva prvoradé, hoci zvel'ovanie spoločného dobra vyžaduje rešpektovanie súkromného vlastníctva, práva naň a jeho uplatňovanie. Vlastníctvo nejakého majetku robí z vlastníka správcu Boha, aby ho urobil výnosným a podelil sa o jeho výnos s chudobnými. S touto skutočnosťou súvisia výrobné dobrá (pozemky, továrne, odborné vedomosti alebo umelecké schopnosti), aby ich výnos osožil čo najväčšiemu počtu ľudí, zvlášť chorým a chudobným²⁸.

Kompendium Katechizmu Katolíckej cirkvi odpovedá jasne na otázku, za akých podmienok jestvuje právo na súkromné vlastníctvo. Také právo môže existovať vtedy, keď ho niekto spravodlivo získal alebo dostal, a že prvoradé zostáva všeobecné určenie všetkých dobier na uspokojenie základných potrieb všetkých ľudí. Kompendium spomína aj ciele súkromné vlastníctva, ktoré sa zhodujú s cieľmi z Katechizmu. Je to zaručenie slobody a dôstojnosti jednotlivých osôb a to tým, že im pomáha uspokojiť základné potreby tých, za ktorých majú zodpovednosť a ďalej Kompendium explicitne spomína aj základné potreby núdznych²⁹.

Už Druhý vatikánsky koncil (1962-1965) pripomenul, že akékoľvek boli formy vlastníctva, vždy treba mať zreteľ na všeobecné určenie bohatstiev³⁰. Na vlastníctvo sa má človek pozerať nielen ako na svoje, ale aj za

---

²⁶ P i u s XI., *Quadragesimo anno*, in: *Sociálne encykliky*, čl. 44.

²⁷ J á n XXIII., *Mater et Magistra*, in: *Sociálne encykliky*, čl. 104-109.

²⁸ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2403.

²⁹ *Kompendium Katechizmu Katolíckej cirkvi*, čl. 504-505.

³⁰ Porov. M. S t o p i k o w s k a, *Region i regionalność – aspekty etyczne i wycho-*

spoločné v tom zmysle, aby mohli byť na ošoh nielen jemu, ale aj iným. Všetci majú právo vlastníť čiastku dohier, ktorá by stačila ich rodinám. Konciloví otcovia poukázali na veľké množstvo trpiacich vo svete. Súkromné vlastníctvo má svojou povahou aj sociálny charakter, ktoré sa zakladá na spoločnom určení dohier. Ak sa tento charakter zanedbáva, vlastníctvo sa stáva príležitosťou na chamtivosť a vznik vážnych neporiadkov³¹.

Princíp všeobecného určenia majetku spomína aj Kompendium sociálnej náuky Cirkvi. Koreňom všeobecného určenia pozemských dohier je to, že Boh dal zem celému ľudskému pokoleniu, aby živila všetkých jej členov bez toho, že by bol niekto vylúčený alebo uprednostnený. Princíp všeobecného určenia majetku stojí na základe všeobecného práva používania dohier, lebo každý človek musí mať možnosť využívať blahobyť nevyhnutný na jeho plný rozvoj. Princíp spoločného používania majetkov je prvou zásadou celého sociálno-etického poriadku a charakteristická zásada kresťanskej sociálnej náuky³².

Princíp všeobecného určenia majetkov je prirodzeným právom vpísaným do ľudskej prirodzenosti a toto právo je pôvodné, ktoré je spojené s každou osobou. Toto právo má prednosť pred právom na vlastníctvo. To ale neznamená, že všetko je k dispozícii každému a všetkým. Všeobecné určenie majetkov nahŕňa v sebe spoločnú námahu s cieľom získať pre každú osobu a národy podmienky pre integrálny rozvoj. Táto výzva je v súlade s evanjeliom, lebo ľudia sú stále vystavovaní pokušeniu bažiť po vlastníctve³³.

Všeobecné určenie majetkov zahŕňa v sebe pravidlá o ich používaní legitímnymi vlastníkmi. Každá osoba má používať vlastné zdroje nielen na osobný a rodinný prospech, ale ja na spoločné dobro. Súčasné historické obdobie dáva spoločnosti k dispozícii nové dobrá, ktoré pochádzajú z poznania, techniky vedomostí a tieto nové technické a vedecké poznatky musia byť vložené do služby primárnych potrieb človeka. To vyžaduje pôsobenie na medzinárodnej úrovni³⁴.

---

wawcze, in: *Rozwój obszarów przygranicznych w kontekście funkcjonowania Euroregionów*, red. M. Adamowicz, J. Bergier, Białá Podlaska: [s.n.] 2004, s. 299.

³¹ Druhý Vatikánsky Koncil, *Gaudium et spes*, čl. 69.

³² K. K a r d i s, *Spoleczno-etyczne podstawy wspólnoty europejskiej*, in: *Europa, Gospodarka, Media*, ed. T. Guz, P. Marzec, M. Petro, M. Pribula, Lublin–Tomaszów Lubelski 2007, s. 92.

³³ Pápežská Rada Pre Spravodlivosť a Pokoj, *Kompendium sociálnej náuky Cirkvi*, čl. 171-175.

³⁴ *Ibidem*, čl. 178-180.

3. VLASTNÍCTVO A MRAVNÉ POVINNOSTI

Nie je účelom samým o sebe získavať vlastníctvo len pre samotné hromadenie. Je len prostriedkom k plneniu úloh, ktoré určil Boh. Kristus to vysvetlil ako hospodárenie s talentami. K takýmto darom patrí i majetok. Dobre spravuje zverené statky verný a rozumný služobník. Nikdy nemôže slúžiť dvom pánom (Boh a mamona). Človek, ktorého posledným cieľom je hromadenie peňazí, nie je schopný riadiť sa Božími prikázaniami³⁵.

Aj pápežské sociálne encykliky zdôrazňujú skutočnosť, že človek vo vzťahu k majetku je jeho správcom a bude musieť z neho pre Bohom skladať účty. Majetok je prostriedok, jeho pomocou sa človek stará o svoju obživu, svoje zdravie, primeraný odpočinok, vzdelávanie a zdokonalenie. Slúži niekedy ako pomocný zdroj pre prácu a povolanie. S vlastníctvom sú spojené aj sociálne záväzky. Zvlášť všetky prebytočné dobrá majú byť využívané spoločensky prospešným spôsobom. Aj bohaté národy sú zaviazané pomáhať chudobným spoločnostiam. Sociálna povaha každého vlastníctva má byť využitá sociálne zodpovedným spôsobom pre dobro núdzných a spoločnosti. K takejto službe patrí aj vytváranie pracovných miest. Tomáš Akvinský a Lev XIII. považujú pomoc človeku v krajnej núdzi nielen za povinnosť lásky k blížnemu, ale aj spravodlivosti³⁶.

Bohaté národy majú veľkú morálnu zodpovednosť voči tým národom, ktoré si samy nemôžu zabezpečiť prostriedky svojho rozvoja alebo im v tom prekážajú tragické dejinné udalosti. Je to povinnosť solidarity a lásky. To je spojené so spravodlivosťou, ak blahobyť bohatých národov pochádza zo zdrojov, za ktoré sa spravodlivo nezaplatilo³⁷.

Súčasný pápež Benedikt XVI. (2005-) v svojej sociálnej encyklike *Caritas in veritate* (2009) poukázal na lásku, ktorá je mimoriadnou silou, ktorá podnecuje ľudí, aby sa odvážne a veľkodušne angažovali na poli spravodlivosti a pokoja. Je to sila, ktorá má svoj pôvod v Bohu, večnej Láске a absolútnej Pravde. Láska je zlatou nitou celej sociálnej náuky Cirkvi. Každá zodpovednosť a angažovanosť, vytýčená v tejto náuke, čerpá z lásky, ktorá je podľa Ježišovho učenia syntézou celého Zákona (Mt 22, 36-40). Láska žiari v pravde. Pravda dáva láske zmysel a hodnotu, lebo ju

³⁵ Porov. A.J. K a t o l o, *Etica sociale*, ed. Istituto Filosofico-Teologico Cosentino „Redemptoris Custos“, Rende: [s.n.] 2003, s. 48.

³⁶ P e s c h k e, *Křesťanská etika*, s. 600-603.

³⁷ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2439.

oslobodzuje od úskalí emotivizmu, ktorý ju oberá o sociálny rozmer a o rozmer vzťahu. Podľa Benedikta XVI. je prijatie hodnôt kresťanstva nevyhnutné na budovanie dobrej spoločnosti a pravého integrálneho ľudského rozvoja. Láska v pravde (lat. *caritas in veritate*) je princíp, okolo ktorého sa rozvíja sociálna náuka Cirkvi. Milovať niekoho znamená chcieť jeho dobro a účinne sa o to pričiniť. Popri individuálnom dobre jestvuje aj dobro spojené so sociálnym životom ľudí (spoločné dobro). Láska v pravde je veľkou výzvou Cirkvi vo svete napredujúcej a coraz širšej globalizácie. Deliť sa o dobrá a zdroje, z ktorých pochádza autentický rozvoj, nezaručuje samotný technický rozvoj, ani pravidlá spolužitia, ale potenciál lásky, ktorá premáha zlo dobrom (Rim 12, 21) a svedomia a slobodu otvára pre vzájomné dobro³⁸.

Katechizmus Katolíckej cirkvi to vyjadruje adekvátnym spôsobom, že v hospodárskej oblasti si rešpektovanie ľudskej dôstojnosti vyžaduje praktizovanie čnosti miernosti, aby sa miernila pripútanosť k dobrám tohto sveta, cnosti spravodlivosti, aby sa chránili práva blížneho dalo sa mu, čo mu patrí a solidárnosti a podľa štedrosti Pána, ktorý nás obohatil³⁹.

Nezriadená láska k bohatstvu je jedným z hriechov, ktoré plodí zlo a je príčinou k mnohým iným hriechom. Ježiš Kristus v svätom evanjeliu nás varuje pred každou chamtivosťou, lebo život človeka nespocíva v nadbytku toho, čo má (Lk 12, 15). Takýto hriech vylučuje z Božieho kráľovstva. Chamtivosť a lakomstvo nepoužíva bohatstvo ako prostriedok, ktorý slúži ľudskému prospechu a Božím zámerom. Absolutizuje pocit istoty, šťastia a uspokojenia. Lakomý človek si myslí, že svoje šťastie a spokojnosť môže umocňovať stále väčším majetkom. Lakomec nie je ochotný dávať potrebujúcim a to ani v krajnej núdzi. Máme aj druhý extrém, keď človek plytvá a rozhadzuje, čo sa prejavuje v prehnanom luxuse, čo je prehrešením proti chudobnejším spoločenstvám⁴⁰.

---

³⁸ B e n e d i k t XVI., *Caritas in veritate*, čl. 1-9.

³⁹ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2407.

⁴⁰ Porov. J. Z a m o r s k i, *Dojrzałość psychologiczna. Uwarunkowania wychowawcze obrazu siebie*, Lublin: Polihymnia 2003, s. 98-99; Porov. P e s c h k e, *Křesťanská etika*, s. 603-604.

CONCLUSIO

Najvyšší princíp etiky vlastníctva kresťanskej sociálnej náuky je všeobecné právo užívania (lat. *usus communis*). Boh ako Stvoriteľ prírody a človeka zveril dobrá zeme do starostlivosti a užívania všetkým ľuďom. Každé užívanie týchto dohier je podriadené tomuto univerzálnemu určeniu. Neobmedzené vlastnícke právo patrí v plnosti Bohu a podľa jeho vôle by mali mať všetci ľudia právo žiť z dohier zeme. Práve najnovšie výroky Cirkvi zdôrazňujú všeobecné určenie dohier.

Podľa Tomáša patrí princíp súkromného vlastníctva k primárnemu prirodzenému prácu, ktorý je bezprostredne pochopiteľný a platný. Tomáš analyzuje túto problematiku pragmaticky. Pri tom poukazuje, že jednotlivec nakladá so svojím vlastníctvom starostlivejšie než so spoločenským vlastníctvom.

Dalej človek je motivovaný, aby na súkromnom majetku pracoval; súkromnovlastnícky poriadok prispieva k jasnému vymedzeniu kompetencie a práv, na druhej strane spoločenstvo dohier vedie k sporom a nepokojom. Hoci sa v kresťanskej sociálnej náuke zdôrazňuje princíp univerzálneho určenia pozemských dohier, predsa sa poukazuje na súkromnovlastnícke vzťahy pri usporiadaní vlastníctva⁴¹.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- B e a u c a m p É., G u i l l e t J.: Bohatstvo, in: Slovník biblickej teológie. ed. X. Léon-Dufour, a kol., Zagreb: Kršćanska sadašnjost 1990.
- B e n e d i k t XVI.: Caritas in veritate. Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2009.
- Druhý Vatikánsky Koncil: Gaudium et spes, in: Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2008.
- H o s p o d á r M.: Európska únia a Katolícka cirkev, in: „Theologos” 2(2004), Teologická revue GBF. Prešov: Petra 2004.
- J á n XXIII: Mater et Magistra, in: Sociálne encykliky, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 1997.
- K a r d i s K.: Społeczno-etyczne podstawy wspólnoty europejskiej, in: Europa, Gospodarka, Media, ed. T. Guz, P. Marzec, M. Petro, M. Pribula, Lublin–Tomaszów Lubelski 2007, s. 89-99.

⁴¹ H.B. S u t o r, *Politická etika*, Praha 1996, s. 258-259.

- Katechizmus Katolíckej cirkvi, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2007.
- K a t o l o A.J.: *Etica sociale*, ed. Istituto Filosofico-Teologico Cosentino „Redemptoris Custos”, Rende: [s.n.] 2003.
- Kompéndium Katechizmu Katolíckej cirkvi, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2006.
- L e v XIII.: *Rerum novarum*, in: *Sociálne encykliky*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 1997.
- Pápežská Rada Pre Spravodlivosť a Pokoj: *Kompéndium sociálnej náuky Cirkvi*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 2008.
- P e t r o M.: *Prednášky z morálnej teológie Dekalóg 1-3*, Prešov: Pro communio 2006, s. 130.
- P e t r o M.: *Sociálna spravodlivosť v učení Katolíckej cirkvi a jej prínos pre ekonomický rozvoj spoločnosti*, in: „Roczniki Wydziału Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL” 2(2006), z. 2, s. 201-220.
- P e s c h k e H.-K.: *Křesťanská etika*, Praha: Vyšehrad 2004.
- P i u s XI.: *Quadragesimo anno*, in: *Sociálne encykliky*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha 1997.
- S l o d i č k a A.: *Theologia dogmatica catholica – Theologia creationis I*, Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka bohoslovecká fakulta 2004.
- S l i v k a D.: *Diskusný príspevok*, in: *Prínos teologickej vedy k humanizácii Európskej spoločnosti*, Prešov: Pro communio 2005, s. 125-138.
- S t o p i k o w s k a M.: *Region i regionalność – aspekty etyczne i wychowawcze*, in: *Rozwój obszarów przygranicznych w kontekście funkcjonowania Euroregionów*, red. M. Adamowicz, J. Bergier, Biała Podlaska: [s.n.] 2004, s. 295-305.
- S t o p i k o w s k a M.: *Rodzice a inni wychowawcy – prawa, obowiązki, współpraca*, in: *Wychowanie młodego pokolenia w warunkach emigracyjnych*, red. G. Koszałka, Szczecin: [s.n.] 2005, s. 65-74.
- S u t o r H.B.: *Politická etika*, Praha: 1996.
- Z a m o r s k i J.: *Dojrzałość psychologiczna. Uwarunkowania wychowawcze obrazu siebie*, Lublin: Polihymnia 2003.

PORZĄDEK MORALNY WŁASNOŚCI

S t r e s z c z e n i e

Najwyższą zasadą etyki własności chrześcijańskiej nauki społecznej jest *ogólne prawo korzystania* (łac. *usus communis*). Bóg jako Stwórca przyrody i człowieka powierzył opiece wszystkich ludzi dobra tej ziemi. Jakiegokolwiek korzystanie z tych dóbr jest podporządkowane wyżej wskazanemu nadrzędnemu, ogólnemu celowi. Nieograniczone, niczym nieskrępowane prawo własności należy wyłącznie do Boga, a zgodnie z Jego wolą wszyscy ludzie tej ziemi mają prawo do korzystania z tych dóbr ziemskich. W niniejszym artykule poddano analizie własność prywatną w kontekście orędzia biblijnego, następnie ukazano obowiązki moralne w stosunku do własności oraz poruszono na temat powszechnego przeznaczenia dóbr w kontekście własności prywatnej.

MORAL ORDER OF PROPERTY

S u m m a r y

The highest principle of ethics regarding property within the Christian Social Doctrine is *a general right of use* (Lat. *usus communis*). God as a Creator of nature and man gave goods of earth to the care and use of all people. Any use of these goods is subjected to this universal designation. Unlimited ownership fully belongs to God and by his will all people should have a right to live from the goods of earth. In this paper we analyze the fact of private ownership in the context of the biblical message, we point at the moral obligations in relation to ownership and we bring on a reflection regarding general determination of goods in the context of the private ownership.

Słowa kluczowe: własność, Biblia, powszechne przeznaczenie dóbr.

Klíčov^é slová: vlastníctvo, Biblia, všeobecné určenie dobier.

Key words: ownership, Bible, general determination of goods.